

et clarius patebit ex dicendis de Ecclesiae infallibilitate in docendo. Ergo, quemadmodum haec infallibilitas deficere numquam potest in Ecclesia; ita nec infallibilitas in credendo in toto populo christiano: quod fieret si communi sensu ac consensu erraret in doctrina ad fidem et mores pertinente. — 2) Ita Christus Ecclesiam constituit, ut ea semper futura sit indefectibilis. Atqui deficeret Christi Ecclesia, si omnes in ea errarent circa res fidei et morum; praecipuum enim vinculum, ceterorum fundamentum, quo fideles in Ecclesia continentur, est vinculum fidei. Ergo. Unde dicitur (Eph. IV. 11-13.): « Ipse dedit quosdam quidem Apostolos... alios autem pastores et doctores... donec occurramus omnes in unitatem fidei »; et (Matth. XVI. 18.) tum dicuntur portae inferi *non esse praevalitiae contra Ecclesiam, tum id effici dicitur per eius aedificationem supra petram.*

374. *Ex auctoritate.* S. Hieronymus utitur hoc criterio contra Vigilantium, scribens (n. 5.): « Quis, o insanum caput, aliquando martyres adoravit? Quis hominem putavit Deum?... Ergo sacrilegi sumus, quando Apostolorum basilicas ingredimur? Sacrilegus fuit Constantius imperator, qui sanctas reliquias Andreae, Lucae et Timothei transtulit Constantinopolim?... Sacrilegus nunc Arcadius qui ossa beati Samuelis longo post tempore de Iudea transtulit in Thraciam?... Omnes episcopi fatui iudicandi?... Stulti omnium ecclesiarum populi, qui occurrerent sanctis reliquiis? etc. ». — 3) Simili modo ratiocinatur Lirinensis (Com. c. 24.): « Quae [novitates] si recipiantur, necesse est ut fides beatorum patrum aut tota aut certe magna ex parte violetur; necesse est, ut omnes omnium aetatum fideles, omnes sancti, omnes casti, continentes, virgines, omnes clerici, levitae et sacerdotes, tanta confessorum millia, tanti martyrum exercitus, tanta urbium, tanta populorum celebritas et multitudo, tot insulae, provinciae, reges, gentes, regna, nationes, totus postremo iam terrarum orbis, per catholicam fidem Christo Capiti incorporatus, tanto saeculorum tractu ignorasse, errasse, blasphemasse, nescivisse quid crederet, pronuncietur ». — Cassianus (de Incarn. l. 1. c. 6.): « Hanc ergo eius [Leporii] confessionem, id est catholicorum omnium fidem, et omnes africani episcopi, unde scribebat, et omnes gallicani ad quos scribebat, comprobaverunt... Sufficere ergo solus nunc ad

confutandam haeresim deberet consensus omnium, quia indubitate veritatis manifestatio est auctoritas universorum, et perfecta ratio facta est ubi nemo dissentit ». — S. Basilus (advers. Eunom. l. 3. n. 1.): « Quod quidem non potest oportere in simplici ac nuda multorum fide permanere, sed artificiosis quibusdam captiosisque rationibus veritatem rursus ad id, quod sibi videtur, detrudere, satis ex iis, quae protulit, verbis ostendit. Nam multorum opinione contempta, qua Sp. Sanctum glorificant, simulat se sanctorum tenere doctrinam ». — S. Augustinus saepe utitur eodem criterio; ita, ex. gr., seribit (c. Julian. l. 1. c. 7. n. 31.): « Non tibi, siue calumniaris, solum populi murmur opponimus: quamquam et ipse populus adversus vos propterea murmuret, quia non est talis quaestio, quae possit etiam cognitionem fugere populorum. Dives et pauperes, excelsi atque infimi, docti et indocti, mares et foeminae neverunt, quid cuique aetati in baptimate remittatur. Unde etiam matres quotidie toto orbe terrarum non ad Christum tantum, id est, ad unctum, sed ad Christum Jesum, id est, Salvatorem cum parvulis currunt ». Et (p. 55. al. 119. n. 35.) rationem indicat: « Ecclesia enim Dei, inquit, inter multam paleam multaque zizania constituta, multa tolerat; et tamen quae sunt contra fidem vel bonam vitam non approbat, nec tacet, nec facit ». — Similia invenies apud S. Athanasium (de Synod. n. 4.); Tertullianum (Praescript. c. 29.); S. Gregorium Nazianz. (ep. 2. ad Cledon.). — Hinc Ecclesia ipsa, ante suas definitiones, investigat quandoque fidelium sensum: sicut Pius IX. ante definitionem Immaculatae Conceptionis petiit ab Episcopis, ut indicarent « quae esset suorum fidelium erga Immaculatam Deiparae Conceptionem pietas et devotione ». In Bulla vero *Ineffabilis*, inter divinae traditionis criteria, numerat « singularem catolichorum Antistitutum ac fidelium conspirationem ».

375. SCHOLION. Contra statutam auctoritatem consensus doctorum *obiicere solent*, plures sententias olim *communiter* receptas fuisse in schola, quae deinde vel falsae inventae sunt, vel saltem in dubium revocatae. — Quam assertionem tribus praecipue exemplis illustrant. Dicunt nempe: — 1) Communiter Scholae docebant, ordines omnes minores vera esse sacramenta: haec doctrina a

pluribus nunc tuto reiicitur. — 2) Communiter etiam docebant traditionem instrumentorum esse materiam sacramenti ordinis: post investigationes Morini, Martenii, aliorumque, ea nunc reposuit in sola manuum impositione. — 3) Communiter denique docebant, poenitentem debere accedere *contritum* ad Sacramentum poenitentiae, ita ut solus Deus absolvat a culpa, et Sacerdos seu minister absolvat a poena vel ostendat eum absolutum. « Ipse [Deus] enim, inquit Magister Sentent. (4. dist. 18.), per se tantum dimittit peccatum, quia et animam mundat ab interiori macula, et a debito aeternae mortis solvit. Non autem hoc sacerdotibus concessit, quibus tamen tribuit potestatem solvendi et ligandi, *id est ostendendi homines ligatos vel solutos* »: quae sententia, praesertim post Concilium Trid., falsa habetur.

Respondetur: Recte scripsit Canus (l. 8. c. 4.): « Nullum dogma reperiatur, quod *eadem mente oreque* Scholastici *omnes certo ac firmiter* asseruerint... Si aliquod invenire... possunt, profenant, et tacebimus. Quod si nullum proferri potest, sine dubio, velint nolint, id, quod scholae totius auctoritate firmatur, verum est, si ad fidem, ut dixi, moresque pertineat ». Quoad tres casus allegatos, nullum fuisse universalem consensum, tamquam de re certo pertinente ad fidem vel mores, vel inde patet, quod si semel exstitisset, nunquam deinde cessare potuisset — nec profecto descivisset absque reclamatione Ecclesiae, aliorumque doctorum. At quando, re melius perpensa, graves doctores in contrarias coepierunt abire sententias, nunquam violatae fidei aut erroris rei habiti sunt. Sed ut directe id pateat, de singulis obiectis doctrinae capitibus, respondemus.

Ad 1um: Hugo a S. Victore, Petrus Lombardus, Gratianus, iam ante aetatem D. Thome, docuerant « Ecclesiam sibi constituisse » ordines minores, nec illos fuisse a Christo institutos: qua ecclesiastica institutione asserta, satis indicabant, illos non esse vera sacramenta. Sed ipse D. Thomas (in 4. dist. 24. q. l. a. 2. sol. 2.) ita de hac re loquitur: « Circa hoc fuit *triplex opinio*. Quidam enim dixerunt, quod in solo ordine Sacerdotii character imprimitur. Sed hoc non videtur verum... alii dixerunt, quod in *sacris* ordinibus imprimitur character, non autem in *minoribus*... Cum character sit signum distinctivum ab aliis, oportet quod in omnibus

character imprimatur... et haec est *tertia opinio*, quae *communior* est ». Ubi est igitur *unanimis* consensus de re *certa*? Agitur de *opinione* tunc *communiori*. Inter alios plures autem, qui hanc sententiam, olim *communiorem*, reliquerunt, sunt Caietanus, et Dominicus Soto: hic imo putat, D. Thomam mutaturum sententiam, si in Summa theologia ad hunc locum pervenisset.

Ad 2um: Conceditur, sententiam obiectam de materia sacramenti ordinis olim fuisse *communiorem*; etiam nunc a pluribus defendi: imo in praxi et usu eam esse tenendam. At negatur, eam traditam fuisse unanimi consensu, tamquam exploratam omnino ac certam. Testis sufficiat S. Bonaventura, qui defendit, essentialem materiam ordinis esse solam manuum impositionem. Nam (4. dist. 24. p. 2. a. l. q. 4.) ait: « Sicut omne instrumentum sive armatura in virtute manus est, sic etiam per impositionem manuum, ubi deessent talia [instrumenta], possunt signari; unde... in impositione manuum in Ecclesia primitiva ceteri ordines implicabantur ». Imo ex iis quae habet D. Thomas (4. dist. 24. q. 2. a. 3.) satis liquet, alios aliis modis rem explicare.

Ad 3um: Eadem est responsio. Sane Richardus a S. Victore coaevus Lombardo ita scribit (Tract. de pot. ligandi et solvendi c. 12.): « Extat quorundam [non ergo *omnium*] de potestate ligandi atque solvendi sententia tam frivola, ut ridenda videatur potius quam refellenda. Putant enim et praedicant sacerdotes non habere potestatem ligandi atque solvendi, sed ostendendi homines esse solutos sive ligatos... Dicunt, apostolicos viros peccata remittendi vel retinendi potestatem non habere, cum Dominus hoc dicat; dicunt, eos tantummodo habere potestatem utrumque ostendendi, cum Dominus hoc non dicat ». Et D. Thomas (in 4. dist. 18. q. l. a. 3. sol. 1. ad 1.) conatur explicare in bonam partem sententiam Magistri; nam ait: « Sicut Magister dicit in littera, sacerdotibus commissa est potestas remittendi peccata, non ut propria virtute remittant, quia hoc Dei est; sed ut operationem Dei remittentis ostendant tamquam ministri. Sed hoc contingit tribus modis. Uno modo, ut ostendant eam non praesentem, sed promittant futuram... sic sacramenta veteris legis operationem Dei significabant... Alio modo, ut significant praesentem et nihil operentur ad eam; et sic *quidam* dicunt quod sacramenta novae legis

significant collationem gratiae... Tertio modo, ut significant divinam operationem in remissionem culpae praesentem, et ad ipsam aliquid dispositiv et instrumentaliter operentur: et sic secundum aliam opinionem *quae sustinetur communis*, Sacraenta novae legis emundationem ostendunt divinitus factam: et hoc modo etiam sacerdos N. T. ostendit absolutos a culpa ». — Haec ad rem nostram sufficiunt; doctrina enim ipsa, quam tangunt propositae difficultates, suis locis exponitur.

ARTICULUS OCTAVUS

*Quinam sit usus Scripturae et Traditionis
in Theologia.*

376. Theologia christiana, quam alii vocant *theologiam supernaturalem*, alii *theologiam fidei*, proprie est « quaedam ex principiis revelatis et fide divina creditis discursiva scientia ». « Dicendum, inquit D. Thomas (l. p. q. 1. a. 2.), sacram doctrinam esse scientiam. Sed sciendum est, quod duplex est scientiarum genus. Quaedam enim sunt, quae procedunt ex principiis notis lumine naturali intellectus... Quaedam vero sunt, quae procedunt ex principiis notis lumine superioris scientiae: sicut *Perspectiva* procedit ex principiis notificatis per *Geometriam*... Et hoc modo sacra doctrina est scientia, quia procedit ex principiis notis lumine superioris scientiae, quae scilicet est scientia Dei ».

377. Hinc proprium theologiae munus est inquirere ac demonstrare, *an* et *quomodo* veritates contineantur in divina revelatione; eas simul conferre, ut mutuus earum nexus introspectiatur; unam ab alia inferre, aut etiam a veritatibus revelatis per illationem alias veritates statuere; eas denique omnes expolire, tueri ac vindicare, si impugnentur. « Dicendum, ait idem Angelicus Doctor (a. 8.), quod sicut aliae scientiae non argumentantur ad sua principia probanda, sed ex principiis argumentantur ad ostendendum alia in ipsis scientiis; ita haec doctrina non argumentatur ad sua principia probanda, quae sunt articuli fidei, sed ex

eis procedit ad aliquid ostendendum: sicut Apostolus I. Cor. IV. ex resurrectione Christi argumentatur ad resurrectionem communem probandam ». Advertit tamen, quod sicut *suprema humana scientia quodammodo disputat contra negantem sua principia*: ita theologia « cum non habeat superiorem, disputat cum negant sua principia, argumentando quidem, si adversarius aliquid concedat eorum, quae per divinam revelationem habentur; sicut per auctoritates sacrae doctrinae disputamus contra haereticos, et per unum articulum contra negantes alium. Si vero adversarius nihil credit eorum, quae divinitus revelantur, non remanet amplius via ad probandum articulos fidei per rationes, sed ad solvendum rationes, si quas inducit contra fidem ». Supponitur hic theologia *apologetica*, quae ex motivis credibilitatis ostendit existentiam revelationis christiana, et quam hactenus exegimus. Ea tamen, uti notat Card. Franzelin (De Deo Uno, pag. 15., ed. 1876.), « non meretur nomen *theologiae christiana*, nisi quatenus nititur ut suo fundamento primitivae persuasiōni supernaturali ex lumine fidei: hic enim nexus cum persuasione supernaturali si desit, poterit esse *philosophia propedeutica* ad theologiam christianam, theologia christiana proprio sensu non erit ».

378. Ex his sequitur — 1) theologiam, sicut ceteras scientias, habere fontes ex quibus sua argumenta ducat. Fontes illi dicuntur *loci theologicī*; uti enim dicit Aristoteles (Rethoric. l. 1. c. 2. n. 7.): « Loci dicuntur ii, qui communiter de rebus, quae ad mores et ad naturam et ad scientiam civilem multaque alia specie ab invicem differentia spectant, argumenta continent »: Aristoteli igitur *Locus* est id, unde philosophus aut rethor rationum momenta dicit. Neque aliter docet Tullius, qui ait: « Itaque licet definire *locum* esse argumenti sedem ».

2) Sequitur, locos proprios theologiae contineri principiis revelatis, seu divina revelatione; etsi ea non respuat humanarum quandoque scientiarum adiumentum. « Dicendum, ait D. Thomas (l. p. q. 1. a. 5. ad 2.), quod haec scientia [theologia] accipere potest aliquid a philosophicis disciplinis, non quod ex necessitate eis indigeat, sed ad maiorem manifestationem eorum, quae in hac scientia traduntur. Non enim accipit sua principia ab aliis scientiis, sed immediate a Deo per revelationem. Et ideo non accipit